

УДК 330.341

DOI 10.31359/2411-5584-2019-38-3-41

Л. І. ФЕДУЛОВА

доктор економічних наук, професор, завідувач
Центру досліджень економічної політики
Інституту експертно-аналітичних
та наукових досліджень
Національної академії державного управління
при Президентові України, Україна, м. Київ
e-mail: fedulova2010@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0704-5696>

РОЗВИТОК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕКТОРУ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ¹

У статті проаналізовано стан і проблеми розвитку сектору високотехнологічного виробництва промисловості України, визначено вплив факторів, що обумовлюють цей процес. Обґрунтовано перспективи здійснення цифрової модернізації високотехнологічних виробництв як стратегічного напрямку соціально-економічного розвитку держави та ключового драйверу підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Розроблено пропозиції щодо модернізації механізмів державного управління промисловістю.

Ключові слова: високотехнологічне виробництво, промисловість, нові технології, інноваційність, цифровізація.

JEL Classification: L52, L86, O14, O31, O33.

Постановка проблеми. Сьогодні неіндустріалізація, цифровізація, поява нових технологій та мобільних автоматизованих високотехнологічних виробництв приводять до радикальних змін в економічних системах розвинених держав і здійснюють суттєвий вплив на формування та реалізацію людського капіталу. Нові технології докорінно змінюють бізнес-процеси і управлінські моделі, а сучасні інформаційні (цифрові) екосистеми стають

¹ © Федулова Л. І., 2019. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

основою появи і зростання нових глобальних ринків. Посилюється перехід від лінійних технологічних ланцюжків до багатосторонніх партнерств на основі нових принципів міжнародного розподілу праці і мережевої економіки. Використання цих технологій у промисловості відкриває нові можливості для економічного зростання, соціальної інтеграції, екологічної та технологічної безпеки. У цьому контексті особливо актуалізуються питання дослідження проблем розвитку високотехнологічного виробництва в умовах здійснення модернізаційних реформ та інтеграційних процесів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У стратегічних документах державного рівня постійно зазначається, що Україна має стати на свій шлях відродження, а саме впровадження новітніх технологій та інтелектуалізації економіки, що дозволить забезпечити економічне зростання й конкурентоспроможність та підвищити добробут і якість життя населення. Зазначена тема постійно в центрі уваги вітчизняних науковців. Так, Д. О. Турко обґрунтовує положення, що виробництво високотехнологічної продукції буде сприяти експорту, а це дозволить суттєво підвищити рівень розвитку вітчизняної економіки й зайняти нішу на світовому ринку [1]. О. Б. Білоцерківський пропонує результати прогнозування розвитку високотехнологічного сектору економіки України [2]. С. О. Іщук і Л. Й. Созанський порівнюють переробну промисловість України і держав-членів ЄС, зокрема за часткою у випуску, валовій доданій вартості (ВДВ) й експорті ВДВ переробної промисловості [3]. Заслужують на увагу дослідження О. Н. Гаркушенко стосовно становлення смарт-промисловості. Проте в контексті останніх подій, обумовлених зміною влади в державі, а отже, – невизначеністю як пріоритетів промислового виробництва, так і долі промисловості взагалі, ця стратегічно важлива тема знову потребує наукових уточнень та обґрунтування сучасних тенденцій.

Формулювання цілей. Мета цього дослідження – проаналізувати стан та проблеми розвитку сектору високотехнологічного виробництва промисловості України та визначити вплив факторів, що обумовлюють особливості й характер цих процесів, а також розробити та обґрунтувати перспективні пропозиції щодо здійснення цифрової модернізації високотехнологічних виробництв як стратегічного напрямку соціально-економічного розвитку держави та ключового фактора підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах основними драйверами розвитку економіки є знання і передові технології. Статус держав у світовій економічній системі багато в чому визначається здатністю виробляти висо-

котехнологічні продукти на основі упровадження новітніх результатів досліджень і розробок. Промисловість відіграє ключову роль у створенні й поширенні новітніх технологій. Особливо це стосується її переробної складової. Безпосередній зв'язок обробної промисловості із споживачами продукції та іншими галузями й секторами національного господарства дозволяє створити робочі місця, збільшити сукупний попит, стимулює розвиток регіонів і підприємницьку діяльність. Зазначене не тільки залучає велику кількість людей у процес економічного розвитку, але й збільшує продуктивність праці, середню заробітну плату й середній дохід домашніх господарств, що, у свою чергу, сприяє скороченню рівня бідності. Практика показує, що в економічно успішних державах питання промислової політики безпосередньо пов'язані з інноваційною проблематикою, тому розділити інноваційну й промислову політику взагалі неможливо.

Зараз політика в галузі промисловості визнається фундаментальним чинником розвитку інновацій у напрямі посилення інклюзивності. В останні роки дедалі більше йдеться про якісне відродження промислової політики, підвищення ролі держави в цій сфері. Зокрема, на Саміті ООН зі сталого розвитку, що відбувся 25–27 вересня 2015 р. у Нью-Йорку, було прийнято Порядок денний у сфері розвитку на період після 2015 р. [4], в якому одна із цілей сталого розвитку – №9, закликає «Створити гнучку інфраструктуру, сприяти інклюзивній й сталій індустріалізації й заохочувати інновації», констатує, що без технологічного прогресу й інновацій процес індустріалізації неможливий, а без промислового виробництва, у свою чергу, неможливий розвиток.

Проте прагнення України інтегруватися у світовий науково-технологічний простір, її активне ставлення до процесу інтелектуалізації економіки відбуваються в умовах жорсткої конкуренції, швидких змін у технологіях виробництва і скорочення життєвих циклів високотехнологічних товарів. Проблема полягає в тому, що за всі роки незалежності Україна поступово втрачала статус промислової держави, а наслідком її сировинної орієнтації є неконкурентність за рівнем технологічності: частка високотехнологічних виробництв у випуску переробної промисловості в Україні у 1,8 разу нижча, ніж у Польщі, а в експорті частка цих виробництв ще нижча – у 3,2 разу. Водночас рівень продуктивності праці у польській промисловості вищий у 3,6 разу [3].

На цей час в Україні спостерігається продовження процесу деіндустріалізації: низка підприємств в окремих регіонах країни або суттєво скоротили виробництво, або навіть повністю його зупинили. Водночас на перший план в економіці країни вийшло сільське господарство, що за останні роки стало

однією із найпривабливіших галузей для інвестицій. За різними оцінками, зараз аграрний сектор формує близько 18% ВВП України. Зазначене дає підстави деяким вченим, урядовцям та експертам говорити про пріоритетність розвитку цієї галузі на майбутнє. Однак, як показує офіційна статистика, половина всього експорту аграрної та харчової продукції припадає на експорт сировини, а високі показники експорту України забезпечуються головним чином за рахунок рослинництва, тобто сировинної складової продовольчого експорту, тоді як експорт переробної промислової продукції значно нижчий. Загалом досвід такий, що жодній країні не вдалося розбагатіти без розвинутого промислового сектору, а країни, що розвиваються, не мають шансу увійти до розвинених, зосереджуючи увагу виключно на експорті продовольчих товарів.

Стосовно об'єкта нашого дослідження, слід зазначити, що згідно з класифікацією ОЕСР [5] та Євростату видами виробництва, що постійно перебувають у групі «високотехнологічні», є: 1) виробництво фармацевтичних продуктів; 2) виробництво космічних кораблів та повітряних літальних апаратів; 3) виробництво комп'ютерів; 4) радіотелевізійне та комунікаційне обладнання; 5) медичне устаткування та оптичні інструменти. Основними критеріями виокремлення зазначених видів діяльності слугують розрахунки питомої ваги прямої та непрямой місткості витрат на розробки та дослідження у доданій вартості, а також частка персоналу з вищою освітою. Отже, якщо відношення витрат на НДДКР до доданої вартості – 8–100% – це високотехнологічне виробництво. Однак, хоча більшість підприємств, що належать до високотехнологічних видів діяльності, є інноваційно активними, їх частка істотно різниться по країнах і галузях.

Систематично здійснюваний нами аналіз показує, що економіка України вже тривалий час залишається орієнтованою на виробництво традиційної індустріальної продукції з низькою валовою доданою вартістю, яка реалізується на безперспективних ринках. Механізми державного регулювання економіки не стимулюють створення і розвиток високотехнологічних виробництв в країні. Наприклад, що стосується такого виду державної підтримки, як пільгове оподаткування, то в Україні останніми роками діяло близько 200 різноманітних податкових пільг. Найбільш активними у цьому аспекті були підприємства з виробництва основних фармацевтичних препаратів (40% від кількості підприємств у галузі), медичних і стоматологічних інструментів та препаратів (39%), літальних та космічних апаратів (28%), виробництва зброї та боєприпасів (23%). В інших високотехнологічних галузях рівень охоплен-

ня пільгами не перевищував 5–6%. Отже, більшість підприємств сектору практично виключені із системи державної підтримки [6]. За даними експертів, високотехнологічні галузі формують лише 6% ВВП та 5,5% експорту. Динаміка питомої ваги обсягу реалізованої промислової продукції за видами діяльності, що належать до високотехнологічного сектору промисловості України, є майже незмінною і характеризується такими даними (табл. 1).

Таблиця 1

Структура високотехнологічного сектору промисловості України

№	Сектор промисловості	Питома вага обсягу реалізованої промислової продукції за видами діяльності, %					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
	Промисловість, усього	100	100	100	100	100	100
1	Виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2
2	Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7
3	Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
4	Виробництво електричного й електронного устаткування	1,6	1,6	1,8	1,3	1,2	1,2
5	Виробництво медичних і стоматологічних інструментів та матеріалів	0,07	0,07	0,06	0,08	0,06	0,08
	Разом	3,87	3,97	4,36	3,88	3,86	3,98

Джерело: [7; 8].

Інноваційність промисловості України залишається низькою порівняно з промисловістю країн Європейського Союзу. Так, згідно з офіційною статистикою, у 2018 р. 777 інноваційно активних підприємств (це лише 16,4% усіх промислових підприємств) витратили на інновації 49% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг), в основному – це власні кошти підприємств. Підприємства, які здійснювали інноваційну діяльність, реалізували інноваційної продукції на 24861,1 млн грн. Це 0,8% до загально-

го обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг). Майже кожне четверте підприємство реалізовувало нову для ринку продукцію (на експорт – 43,5%). Значна кількість підприємств (85,8%) реалізувала продукції, що була новою виключно для підприємства (30,7% поставок такої продукції було за кордон) [9].

Суттєвим фактором, що стримує процес високотехнологічного виробництва в Україні, є низький рівень фінансування наукових досліджень та розробок. Так, загальне фінансування наукової і науково-технічної діяльності за рахунок бюджетних коштів досягло неприпустимого мінімуму: близько 0,16% ВВП у 2016 р. та 0,18% ВВП у 2017 р. Питома вага витрат на виконання НДР у ВВП України скоротилася з 0,75% у 2010 р. до 0,45% у 2017 р. Науково-технологічний потенціал вітчизняної науки, незважаючи на складні умови розвитку через низьке фінансування і низький попит на інновації вітчизняного реального сектору економіки, продовжує «виживати», хоч кількісно скорочується наявність наукових організацій, і ця кількість на кінець 2016 р. стала ще меншою, ніж кількість установ 1991 р. Так, упродовж 2016 р. наукові дослідження і розробки (НДР) в Україні виконували 972 організації (проти 1350 у 1991 р.), 46,6% з яких належали до державного сектору економіки, 37,7% – до підприємницького, 15,7% – вищої освіти. При цьому підприємницький сектор має тенденцію до скорочення. Упродовж 2017 р. наукові дослідження і розробки в Україні виконували 963 організації, 45,8% з яких відносилися до державного сектору економіки, 39,0% – підприємницького, 15,2% – вищої освіти. Майже третина загальної кількості наукових організацій розташована у м. Києві, 15,5% – у Харківській, 7,8% – Львівській, 5,6% – Дніпропетровській та 5,0% – в Одеській областях. У 2018 р. кількість організацій, що виконували НДР складала 950 [9].

На основі опрацювання матеріалів Державної служби статистики України та результатів проведеного аналітичного дослідження високотехнологічного сектору промисловості встановлено, що сучасні тенденції його функціонування, серед яких:

домінування в структурі виробленої продукції, класифікованої за технологічними укладами, третього та четвертого із критично малою часткою п'ятого та шостого укладів, що спричиняє дедалі більший технологічний розрив між Україною та країнами-лідерами;

зменшення частки високотехнологічної продукції із 12,93% у 2011 р. до 9,56% у 2017 р., що значною мірою було спричинено військовими діями на

Сході країни та втратою значної частки підприємств переробної промисловості;

критично низька частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок (НДР) у ВВП та інвестування у низькотехнологічне виробництво, що залишає в подальшому пріоритетним розвиток сировинно орієнтованих галузей із низькою доданою вартістю та не сприяє формуванню попиту на високотехнологічну продукцію.

Українською є частка інноваційно-активних підприємств із наданням переваги технологічному переоснащенню на противагу створенню нової високотехнологічної продукції; придбання в іноземних партнерів обладнання та технологій, які вже морально застаріли і передбачають виготовлення продукції для внутрішнього ринку, але не високотехнологічної продукції, орієнтованої на зовнішні ринки; втрата наукового потенціалу через зменшення кількості дослідників, частки молодих фахівців, зникнення наукових шкіл та ін. Недостатньо високий попит на високотехнологічну продукцію, який спричиняє неритмічність роботи та неповну завантаженість виробничих потужностей, не дозволяє повною мірою використовувати їх кадровий потенціал, а зростаючі темпи трудової міграції, які посилюються більш вигідними умовами працевлаштування, зокрема для висококваліфікованих працівників, за межами України, утворили дефіцит кадрів на внутрішньому ринку праці.

Ще одним важливим фактором, що стримує розвиток високотехнологічного виробництва в Україні, є нестача інвестицій. Нині на світовому ринку інвестиційних ресурсів попит значно перевищує пропозицію, тому поява на ньому України одразу змушує її вести жорстку конкурентну боротьбу за інвестиції з різними країнами [10].

Усі дослідники відзначають несприятливий інвестиційний клімат в Україні, обумовлений багатьма чинниками, як внутрішніми, так і зовнішніми. Офіційна статистика 2017 р. зафіксувала: 1) суттєве зниження прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України; 2) низьку питому вагу прямих іноземних інвестицій в розрізі видів економічної діяльності: «Інформація та комунікації» – лише 5,5%, в «Професійна, наукова та технічна діяльність» – 5,9% (табл. 2); 3) розвиток суб'єктів господарювання відбувається переважно за рахунок власних коштів, питома вага яких не тільки найбільша, але й в динаміці майже стабільна, що стримує економічне зростання.

Таблиця 2

Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України за деякими видами економічної діяльності у 2014–2017 рр., млн дол. США

Види економічної діяльності	2014	2015	2016	2017	на 31.12. 2017
Прямі іноземні інвестиції, усього	53704,0	40725,4	36154,5	37513,6	39144,0
У т. ч. за видами економічної діяльності					
Промисловість	17681,4	12419,4	9893,6	9667,6	10685,6
<i>питома вага, %</i>	<i>32,9</i>	<i>30,5</i>	<i>27,4</i>	<i>25,8</i>	<i>27,3</i>
у т. ч. переробна промисловість	12004,6	8797,6	7531,9	7523,9	8077,7
<i>питома вага, %</i>	<i>22,3</i>	<i>21,6</i>	<i>20,8</i>	<i>20,1</i>	<i>20,6</i>
Інформація та комунікації	1894,7	1646,2	2089,4	2075,7	2163,6
<i>питома вага, %</i>	<i>3,5</i>	<i>4,0</i>	<i>5,8</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>
Фінансова та страхова діяльність	12261,4	8790,9	8382,0	9910,7	10213,3
<i>питома вага, %</i>	<i>22,8</i>	<i>21,6</i>	<i>23,2</i>	<i>26,4</i>	<i>26,1</i>
Професійна, наукова та технічна діяльність	4006,8	2634,5	2222,6	2253,5	2303,6
<i>питома вага, %</i>	<i>7,5</i>	<i>6,5</i>	<i>6,1</i>	<i>6,0</i>	<i>5,9</i>

Джерело: складено за даними Держстату України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Україна й до цього часу не дуже популярна серед мережевих заводів – складальників електроніки. Свого часу декілька з них – Jabil і Flextronics – відкрили нові локації у вільній економічній зоні в Ужгороді (ВЕЗ «Закарпаття»). Відомо, що Jabil за останні 10 років інвестувала у своє українське підприємство 88 млн дол. Flextronics – 24 млн дол. з 2000 р. Компанії працювали над замовленнями таких брендів, як Huawei, Nokia, Cisco, Hewlett-Packard, Lenovo, Intel, Microsoft і навіть Apple.

Вигідний податковий режим і близькість до Європи робили розміщення такого бізнесу рентабельнішим порівняно з дорожчими країнами Східної Європи. Проте нові заводи зі збирання гаджетів у нас так і не з'явилися. Причина – нестабільна держполітика. Рентабельність мережевих складальників становить не більше декількох відсотків. Як тільки умови в ВЕЗ змінюються, бізнес і подальші інвестиції припиняють бути привабливими [11].

Для порівняння: сукупна додана вартість високотехнологічного виробництва в Китаї за сім місяців 2019 р. зросла на 8,7 відсотка порівняно з аналогічним періодом минулого року. Інвестиції в цей напрям збільшилися

на 11,1 відсотка, у відповідні послуги – на 11,9 відсотка. При цьому темпи зростання випереджають середні показники на 5,4 і 6,2 процентних пункти відповідно. Світовий рейтинг найпривабливіших ринків для виробництва компанії Cushman & Wakefield «Індекс виробничих ризиків» (Manufacturing Risk Index 2018) ранжирує країни, спираючись на ряд чинників ризиків і витрат, включаючи політичні й економічні ризики, ринкові умови і витрати на оплату праці, аби надати комплексну оцінку 42 країнам світу. Китай займає перше місце в базовому рейтингу завдяки своїм ефективним ланцюжкам постачань та інфраструктурним мережам, які продовжують забезпечувати надійну експортну платформу, незважаючи на те, що чутливе до витрат виробництво все більше переміщується в країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, де витрати нижчі [12].

Згідно з офіційною статистикою в структурі зовнішньої торгівлі України найбільша частка високотехнологічної продукції припадає на машинобудування, проте тут спостерігається наявність від'ємного сальдо торговельного балансу, як і за більшістю інших позицій високотехнологічної продукції. Водночас протягом останніх років в Україні спостерігається стрімкий розвиток експорту високотехнологічних послуг за рахунок розвитку сектору інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Так, у 2016 р. обсяг послуг сектору ІКТ склав 16,7% від загального обсягу експорту і значно перевищив частку імпорту цього ж виду послуг більше, ніж удвічі. Важливо враховувати, що найбільший вплив на зростання високотехнологічного експорту мають: застосування адекватних корпоративних моделей інноваційної діяльності, розвиток систем підтримки та стимулювання експортування саме високотехнологічних товарів та потужна лібералізація глобального ринку промислових високотехнологічних товарів, яка сприятиме залученню до міжнародної торгівлі високотехнологічними товарами нових країн, зокрема з тих, що розвиваються [13]. На жаль, ці інструменти не набули широкого поширення в Україні. За відсутності спеціальної інвестиційної політики в Україні, як уже стало традицією, в Уряді покладаються на зарубіжну допомогу. Так, Європейський Союз включив Україну до свого інвестиційного плану розвитку європейської цифрової економіки. 600–700 млрд євро (670–780 млрд дол.) Європа повинна інвестувати в розвиток цифрової економіки. Ця сума включає інвестиції в Швейцарію, Україну і країни Західних Балкан, які є частиною цифрової інфраструктури. Для України ця сума може скласти 5–6 млрд євро [14].

Участь українських суб'єктів господарювання у міжнародному трансфері технологій характеризується низкою проблем, серед яких насамперед можна

виділити такі: недостатня якість робіт із патентного захисту результатів інноваційної діяльності за світовими стандартами та належного оформлення закордонних охоронних документів; край низькі обсяги реалізації вітчизняної високотехнологічної продукції на ринках країн світу та ЄС; нераціональна структура вітчизняного експорту (в експорті переважає сировинна продукція); малі обсяги науково-технічного обміну, дефіцит фахівців з питань організації трансферу технологій. Процес передачі нових технологій як в Україні, так і за її межами, за даними офіційної статистики, залишається вкрай негативним, що є логічним результатом відсутності державної науково-технологічної й інноваційної політики, а звідси – нерегульованою втратою науково-технологічного потенціалу за усіма його складовими й, як показує практика, цей процес набирає ознак незворотності. Критичною є й тенденція зростання неконтрольованого вивозу технологій за кордон у різних його формах, а дедалі більше – у формі «відтоку мізків» науковців, дослідників, викладачів вишів та студентів. Має місце масова дифузія знань у зарубіжні компанії. До того ж інноваційна інфраструктура України не відповідає сучасним вимогам. Як результат – стратегічно Україна програла практично всім своїм сусідам, втративши високотехнологічні ринки та науково-технологічний потенціал. У Глобальному рейтингу інновацій за 2019 рік (Global Innovation Index 2019) [15] Україна в загальному рейтингу посіла 47 місце. Ще минулого року вона займала 43 позицію (дослідження проводиться з 2007 р. Школою бізнесу INSEAD, а також Всесвітньою організацією інтелектуальної власності і Корнельським університетом, США).

У численних публікаціях науковців та практиків називаються багато причин, які стримують реалізацію ролі технологічного фактора підвищення конкурентоспроможності української промисловості. Але які кроки має зробити Україна для їх подолання?

1. В умовах втрати п'ятої частини промислового потенціалу для України особливої важливості набуває національна концепція реіндустріалізації на основі інновацій, що передбачає підвищення ролі інформаційно-комунікаційних технологій, збільшення частки наукоємних галузей у структурі виробництва та експорту тощо. Україна зберігає значний інтелектуальний потенціал і людський капітал для розбудови нових високотехнологічних виробничих ланцюгів. Тому дуже важливо робити своєчасний вибір стратегічних пріоритетів науково-технологічної та інноваційно-промислової діяльності, але для цього потрібні постійна прогностична робота в напрямі здійснення технологічного маркетингу та проведення системних науково обґрунтованих форсайт-досліджень.

2. У 2017 р. Урядовий комітет схвалив Стратегію розвитку високотехнологічних індустрій для України до 2025 року, метою якої є формування нової моделі економічного розвитку – інноваційної економіки, підвищення технологічності, зростання конкурентоздатності та підвищення ефективності існуючого виробництва. Стратегія визначає механізми, інструменти та напрями інноваційного розвитку України. Однак слід погодитися з висновками експертів, що наявність цього документа не передбачає формування єдиної платформи стратегічної співпраці між урядом та приватним сектором задля зміцнення інституційної спроможності й використання інструментів промислової та торговельної політики для максимального збільшення доданої вартості на національному рівні [16].

У зв'язку з цим стратегічно важливим завданням вбачається необхідність розробки та реалізації державної програми технологічної модернізації промисловості, спрямованої на створення випереджального стратегічного наукового заділу, масиву новітніх технологій; відновлення виробничого потенціалу; розширення використання надійних та ефективних традиційних технологій (технологій масового попиту та інклюзивних інновацій). Слід зазначити, що у рамках стратегій розвитку високотехнологічного сектору промисловості України базовими мають бути програми технологічного розвитку, що при відповідній організації системи управління проектами можуть забезпечити розв'язання комплексу проблем споріднених галузей, пов'язаних із забезпеченням необхідної якості сировини, матеріалів, технологічного устаткування, продукції й масштабів її випуску на всіх стадіях процесу (від формування вимог до наукових розробок й до серійного випуску продукції).

3. Слід визнати, що в умовах розвитку бізнесу для випуску високотехнологічної конкурентоспроможної продукції інтелектуальна власність є одним із основних ресурсів промислового підприємства в конкурентній боротьбі. Саме в результаті впровадження об'єктів права інтелектуальної власності у виробництво високотехнологічних підприємств виникає надприбуток від відтворюваних факторів, а саме високотехнологічних (при ефективному освоєнні високих технологій) та управлінських (при використанні сучасних методів менеджменту). У цьому випадку ринкова ціна перевищує індивідуальну ціну виробництва, що і є джерелом ренти та забезпечує високотехнологічному підприємству високу додану вартість.

На жаль, в Україні й до цього часу відсутність мотивації інноваторів через несформований попит на інновації вітчизняних підприємств, з одного боку, та відсутність політики формування внутрішнього ринку, у тому числі й ринку

вітчизняних інновацій, з другого боку, є одними із ключових факторів гальмування інноваційних процесів. Показником, який характеризує ефективність впровадження нових технологій у виробництво, є використання винаходів, корисних моделей і промислових зразків, тобто комерціалізація результатів науково-технологічної діяльності та введення їх в економічний обіг. Однак протягом останніх років спостерігається стійка тенденція до зменшення використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), що, безумовно, пов'язано з низькою винахідницькою діяльністю у галузях національної економіки, скороченням наукових кадрів та низькими темпами науково-технічних робіт. Аналіз розподілу поданих в Україні заявок на винаходи за основними технічними напрямками свідчить, що найбільша кількість класифікованих заявок, поданих національними заявниками у 2018 р., належить до напрямів «Медицина та техніка» та «Інші спеціальні машини» (9,9% і 9,5% відповідно); «Вимірювання» (7,9%); «Лікарські препарати» (6,6%); «Будівництво» (5,7%) та «Хімічні технології» (4,5%). При цьому зменшилася кількість заявок за напрямками «Матеріали, металургія» – 48,8%; «Хімічні технології» – 33,6%; «Двигуни, насоси, турбіни» – 20,4% та «Транспорт» – 38,4%. Загалом у 2018 р. рівень винахідницької активності в промисловості України залишався досить низьким. Так, промисловими підприємствами подано 249 заявок на винаходи і корисні моделі, що на 10,1% менше, ніж у попередньому році. Їх частка в загальній кількості поданих заявок склала 3,3% [17].

4. Потрібно зважати й на те, що розвинені країни й їхні уряди вже прийняли виклик глобального змагання у сфері Індустрії 4.0. Зокрема, розміри урядових та міжурядових програм (ЄС) вражають: йдеться про багатомільярдні інвестиції в промислові розробки. Для вирішення стратегічних питань розвитку освітньої та наукової сфери, інформаційного суспільства й цифрової економіки в Україні потрібна координація між центральними органами виконавчої влади, науковою спільнотою, бізнесом та громадянським суспільством. Зокрема спільна стратегія і належне інституційне та ресурсне забезпечення, фінансова підтримка імплементації розроблених ініціатив й оформлених у вигляді відповідних документів. Лише тісна співпраця ІТ-галузі та держави, сприяння та стимулювання державою розвитку цієї сфери спроможні покращити наявну ситуацію.

Прогнозується, що Україна може бути, як мінімум, регіональним лідером у сфері складних та наукоємних інженерних послуг, зокрема: програмування у сфері промислових хайтек/створення нових програмних продуктів, включено на нових технологіях 4.0; проектування (електричне, механічне, електрон-

не, технологічне, будівельне тощо); промислова автоматизація та комплексний інжиніринг (включно з введенням в експлуатацію промислових об'єктів); розробка та виробництво складних, малосерійних або унікальних виробів. Для внутрішнього ринку Індустрія 4.0 може стати каталізатором зростання промисловості, а також оборонно-промислового комплексу. Величезний виклик для Індустрії 4.0 на внутрішньому ринку – це залучення до дигіталізації української промисловості та енергетики ІТ-сектору, а також науки. Наразі обидві категорії значно випадають з цих процесів. Візія до 2030 року включає та закріплює це позиціонування [19]. При цьому є розрахунки, що частка ВВП ІТ-індустрії в українській економіці може зрости з 5 до 30%, з них до 10% припадає на промислові сектори. Саме таку перспективу розвитку України відзначають і експерти Всесвітнього економічного форуму в Давосі у своєму звіті «Готовність до майбутнього виробництва» [20].

Проте слід взяти до уваги, що в рамках цифрової економіки інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) виступають не як технологічна інновація (що було характерно для попереднього технологічного устрою), а як всеосяжна технологічна інфраструктура, на базі якої створюються нові форми економічної і суспільної діяльності. Тому саме організаційні і фінансові інновації стають головною рушійною силою розвитку цифрової економіки.

У цілому можна констатувати, що в Україні намітився вектор, за яким має рухатися розбудова новітнього формату національної інноваційної системи (НІС), де високотехнологічний сектор займає одне із ключових місць. Чи скористається держава черговою можливістю для переходу від сировинної до цифрової економіки – залежатиме від низки чинників, насамперед – від політичної волі і готовності до трансформації економіки з боку влади. В подальшому слід приділити увагу визначенню інструментів формування нових ринків і тактику поведінки вітчизняних компаній, особливо регіонального рівня, серед глобальних конкурентів та відповісти на питання: як змінити інноваційну екосистему в регіонах України для завоювання лідерських позицій на ринках цифрових товарів та послуг. Украй важливими для промисловості могла б бути реалізація Стратегії розвитку промислового комплексу на період до 2025 р., а також Державної програми розвитку вітчизняних промислових підприємств, що має створити сприятливі умови для розвитку внутрішнього ринку промислової продукції (поки ще є потенціал).

Інформаційні технології, інновації, інжиніринг, Big Data, Internet of things, різні нові software-продукти – це ті ніші, інтерес до яких зростає з кожним днем незалежно від континенту або країни. Ці ніші настільки різнопланові

і потенціал для зростання настільки великий, що Україна має шанс якнайшвидше пройти шлях становлення в цій галузі – від лідера в software outsourcing до серйозного гравця на світовій арені нових розробок.

Стимулювання структурних зрушень у промисловості вимагає внесення до порядку денного економічних реформ питання імплементації в Україні політики неоіндустріалізації. Її головними принципами у сучасному розумінні є підвищення конкурентоспроможності національної економіки на основі розвитку нових та трансформації традиційних галузей з використанням потенціалу високих технологій згідно з «Індустрія 4.0». Зазначене повинно передбачати ініціювання та підтримку пілотних проектів з розроблення комплексних рішень для промисловості із залученням потенціалу українського ІТ-сектору, зокрема, у сферах: «промислового Інтернету речей» (Industrial Internet of Things), внесок якого у світову економіку за оцінками Світового банку до 2030 р. складе 14 трлн дол. США, що об'єднує різні цифрові пристрої та фізичні об'єкти в єдину інтерактивну мережу для максимальної продуктивності, безпеки та автоматизації виробництва.

Значні і відповідальні завдання стоять перед урядом України.

По-перше, необхідно створити систему державного прогнозування і стратегічного планування розвитку освіти і науки, яка б включала: державні цільові програми, спрямовані на обладнання закладів вищої освіти сучасними приладами, науковим обладнанням, навчальними лабораторіями, інформаційно-телекомунікаційними мережами тощо.

По-друге, Кабінету Міністрів України необхідно виробити політику заохочення компаній до інвестування в ІКТ та цифрове виробництво, а також до налагодження ділових зв'язків і участі в глобальній виробничій кооперації. При розробці інвестиційної стратегії цифрового розвитку потрібно керуватися принципом знаходження балансу між цілями державної політики й інтересами інвесторів та суспільства. Експерти наполягають особливо на розробці сучасних механізмів регулювання в таких сферах, як безпека і конфіденційність даних, захист прав інтелектуальної власності, інтересів споживачів і культурних цінностей.

По-третє, необхідним вбачається удосконалення методології управління розвитком високотехнологічного сектору промисловості в умовах модернізаційних та інтеграційних процесів й упровадження результатів четвертої промислової революції під впливом як внутрішніх чинників розвитку та змін, так і зовнішніх глобальних і геополітичних викликів. Для цього терміново має бути розроблена й апробована концепція базової моделі цифрових компетен-

цій і ключових цифрових компетенцій, що забезпечують ефективну взаємодію бізнесу, освіти і суспільства в умовах цифрової економіки.

Висновки. Забезпечення якісного зростання і конкурентоспроможності національної економіки можливо за рахунок концентрації ресурсів на формуванні її високотехнологічного сектору, де матеріалізується основна частина результатів наукових досліджень й формується попит на сучасні технології, а отже – створюється потреба в інтелектуальному креативному класі. Прискорений розвиток високотехнологічного сектору дозволяє не лише закріпити позиції країни на світовому ринку високотехнологічної продукції, але й забезпечити конкурентоспроможність традиційних секторів національної економіки на основі їх інноваційного розвитку і впровадження передових технологій.

У цьому контексті прихильність уряду держави цифровій трансформації як національному пріоритету має бути доповнена реалізацією ефективної стратегії розвитку високотехнологічного сектору економіки, орієнтованої на досягнення конкретних результатів, щоб держава змогла увійти до числа лідерів цифрової трансформації і підготуватися до технологічного прориву. Вкрай важливо також розробити механізм активної участі всіх основних зацікавлених сторін у переході до цифрової трансформації промисловості і постійної координації цього процесу на державному, регіональному та секторальному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Турко Д. О. Тенденції розвитку високотехнологічного сектора в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 35. С. 33–39.
2. Білоцерківський О. Б. Прогнозування розвитку високотехнологічного сектору економіки України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 572–577.
3. Іщук С. О., Созанський Л. Й. Структурні показники переробної промисловості України і держав-членів ЄС: порівняльна оцінка. *Економіка промисловості*. 2018. № 1 (81). С. 44–60.
4. Draft resolution referred to the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda by the General Assembly at its sixty-ninth session «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development». URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/285/73/PDF/N1528573.pdf?OpenElement>.
5. OECD. Classification of manufacturing industries into categories based on R&D intensities/ 2011/. URL: <https://www.oecd.org/sti/ind/48350231.pdf>.
6. Високі технології в умовах євроінтеграції: обмеження чи можливості. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/5/7040254/>.

7. Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності у 2010–2017 роках. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp_rik/orp_rik_u.htm.
8. Промисловість України у 2011–2015 роках: статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ5_u.htm.
9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf.
10. UNCTAD Global Investment Trends Monitor. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeia2018d1_en.pdf.
11. Україна й до цього часу не дуже популярна серед мережевих заводів – складальників електроніки. URL: <http://zerkalo.mk.ua/novini/top-10-samyh-privlekatelynyh-otraslej-ukrainskoj-ekonomiki-dlya-investicij.html>.
12. Manufacturing Risk Index 2018. URL: https://www.ahk-balt.org/fileadmin/AHK_Baltikum/user_upload/Manufacturing_Index_2018_final.pdf.
13. Voychak M., Panchenko Ye. Formation and development of high technology export corporate potential. *The International Economic Policy*. 2015. №1. P. 27–53.
14. Інвестиції у побудові єдиної цифрової інфраструктури для всієї Європи оцінюються у близько 60 млрд євро. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/investitsii-razvitie-edinoy-tsifrovoy-infrastruktury-1517305421.html>.
15. Global Innovation Index 2019. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>.
16. Урядовий комітет під головуванням Степана Кубіва схвалив Стратегію розвитку високотехнологічних індустрій для України до 2025 року. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a8590ddc-7f44-49ed-85874127ca3655bd&title=UriadoviiKomitetPidGolovuvanniamStepanaKubivaSkhvalivStrategiiuRozvitkuVisokotekhnologichnikhIndustriiDliaUkrainiDo2025-Roku>.
17. Промислова власність у цифрах. URL: http://www.uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-Q1-2018.pdf.
18. Розвиток української ІТ-індустрії. Аналітичний звіт. URL: <https://www.slideshare.net/tsnua/ss-121306731>
19. Стратегія розвитку «Індустрія 4.0». URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukrainska-strategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvtuku/>
20. Digital Transformation Initiative (DTI). URL: <http://reports.weforum.org/digital-transformation>
21. Виклики і ризики. Безпековий огляд ЦДАКР № 4 (91). URL: <https://cacds.org.ua/?p=3608>

REFERENCES

1. Turko, D. O. (2018). Tendentsii rozvytku vysokotekhnolohichnoho sektora v Ukraini [Trends in the development of the high-tech sector in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 35, 33–39 [in Ukrainian].
2. Bilotserkivskiy, O. B. (2017). Prohnozuvannia rozvytku vysokotekhnolohichnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Forecasting the development of the high-tech sector of the Ukrainian economy]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 11/20, 572–577 [in Ukrainian].

3. Ishchuk, S. O., & Sozanskyi, L. Y. (2018). Strukturni pokaznyky pererobnoi promyslovosti Ukrainy i derzhav-chleniv YeS: porivnialna otsinka [Structural Indicators of Manufacturing Industries of Ukraine and EU Member States: A Comparative Assessment]. *Ekonomika promyslovosti – Economics of industry*, 1 (81), 44–60 [in Ukrainian].
4. Draft resolution referred to the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda by the General Assembly at its sixty-ninth session «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development». (n.d.) Retrieved September 03, 2019, from <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/285/73/PDF/N1528573.pdf?OpenElement>.
5. OECD (2011). *Classification of manufacturing industries into categories based on R&D intensities*. Retrieved from <https://www.oecd.org/sti/ind/48350231.pdf>.
6. *Vysoki tekhnologii v umovakh yevrointehratsii: obmezhenia chy mozhlyvosti [High technologies in the context of European integration: limitations or opportunities]*. (2015, November 05). Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/5/7040254/> [in Ukrainian].
7. State Statistics Service of Ukraine. (2018). *Obsiah realizovanoi promyslovoi produktsii (tovariv, posluh) za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2010–2017 rokakh [Volume of industrial production (goods, services) by type of economic activity in 2010–2017]*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp_rik/orp_rik_u.htm [in Ukrainian].
8. State Statistics Service of Ukraine. (2016). *Promyslovist Ukrainy u 2011–2015 rokakh: statystychnyi zbirnyk [Industry of Ukraine in 2011–2015: statistical compilation]*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ5_u.htm [in Ukrainian].
9. State Statistics Service of Ukraine. (2017). *Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini [Scientific and innovative activity in Ukraine]*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf [in Ukrainian].
10. UNCTAD *Global Investment Trends Monitor*. (2018). Retrieved from http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeia2018d1_en.pdf
11. *Ukraina y do toho chasu ne duzhe populiarna sered merezhevykh zavodiv – skladalnykiv elektroniky [Ukraine is still not very popular among the electronics assemblies]*. (n.d.). Retrieved September 03, 2019, from <http://zerkalo.mk.ua/novini/top-10-samyx-privlekatelynx-otraslej-ukrainskoj-ekonomiki-dlya-investicij.html> [in Ukrainian].
12. *Manufacturing Risk Index 2018*. (2018). Retrieved from https://www.ahk-balt.org/fileadmin/AHK_Baltikum/user_upload/Manufacturing_Index_2018_final.pdf
13. Voychak, M., & Panchenko, Ye. (2015). Formation and development of high technology export corporate potential. *The International Economic Policy*, 1, 27–53.
14. *Investytsii u pobudovi yedynoi tsyfrovoy infrastrukturny dlia vsiiei Yevropy otsiniuiutsia u blyzko 60 mlrd yevro [Investment in building a single digital infrastructure across Europe is estimated at around € 60 billion]*. (2018, January 30). Retrieved from <https://www.rbc.ua/ukr/news/investitsii-razvitie-edinoy-tsifrovoy-infrastrukturny-1517305421.html> [in Ukrainian].
15. *Global Innovation Index 2019*. Retrieved from <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>.

16. *Uriadovyi komitet pid holovuvanniam Stepana Kubiva skhvalyv Stratehiiu rozvytku vysokotekhnologichnykh industrii dlia Ukraini do 2025 roku [A Government Committee chaired by Stepan Kubiv approved the Strategy for the Development of High-Tech Industries for Ukraine by 2025]*. (2017, April 06). Retrieved from <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a8590ddc-7f44-49ed-85874127ca3655bd&title=UriadoviiKomitetPidGolovuvanniamStepanaKubivaSkhvalivStrategiiuRozvitkuVisokotekhnologichnykhIndustriiDliaUkrainiDo2025-Roku> [in Ukrainian].
17. *Promyslova vlasnist u tsyfrakh [Industrial property in numbers]*. (2018). Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-Q1-2018.pdf [in Ukrainian].
18. *Rozvytok ukraïnskoi IT-industrii. Analitichnyi zvit [Development of the Ukrainian IT industry. Analytical report]*. (2018, October 31). Retrieved from <https://www.slideshare.net/tsnua/ss-121306731> [in Ukrainian].
19. *Stratehiia rozvytku «Industriia 4.0» [Industry 4.0 Development Strategy]*. (2019, January 02). Retrieved from <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukraïnska-strategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvitku/> [in Ukrainian].
20. World Economic Forum. *Digital Transformation Initiative (DTI)*. (n.d.). Retrieved September 03, 2019, from <http://reports.weforum.org/digital-transformation>
21. *Vyklyky i ryzyky. Bezpekovi ohliad TsDAKR № 4 (91) [Challenges and risks. CSDC Security Review No. 4 (91)]*. (n.d.). Retrieved September 03, 2019, from <https://cads.org.ua/?p=3608> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.09.2019 р.

Стаття пройшла рецензування 18.09.2019 р.

Стаття рекомендована до опублікування 20.09.2019 р.

Л. И. ФЕДУЛОВА

доктор экономических наук, профессор, заведующая Центром исследований экономической политики Института экспертно-аналитических и научных исследований Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, Украина, г. Киев

РАЗВИТИЕ ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО СЕКТОРА ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК СТРАТЕГИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ УСИЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

В статье проанализированы состояние и проблемы развития сектора высокотехнологического производства промышленности Украины, определено влияние факторов, обуславливающих этот процесс. Обоснованы перспективы осуществления цифровой модернизации высокотехнологических производств как стратегического направления социально-экономического развития государства и ключевого драйвера повышения конкурентоспособности национальной экономики. Разработаны пред-

ложения относительно модернизации механизмов государственного управления промышленностью.

Ключевые слова: высокотехнологическое производство, промышленность, новые технологии, инновационность, цифровизация.

L. I. FEDULOVA

Dr. Sc. (Economics), Professor, Head of the Centre for Economic Policy Researches, Institute of Expert-analytical and Scientific Researches, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Ukraine, Kyiv

DEVELOPMENT OF THE HIGH-TECH INDUSTRY SECTOR AS A STRATEGIC DIRECTION OF STRENGTHENING SOCIO- ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Problem setting. The emergence of new technologies and mobile automated high-tech industries leads to radical changes in the economic systems of developed countries and has a significant impact on the formation and implementation of human capital. The use of these technologies in industry opens up new opportunities for economic growth, social integration, environmental and technological safety. In this context, the research issues of the development of high-tech production in the implementation of modernization reforms and integration processes in Ukraine are especially relevant.

Recent research and publications analysis. Ukraine should embark on a path of revival, namely the introduction of new technologies and the intellectualization of the economy. This is constantly reflected in state-level strategic documents and will ensure economic growth and competitiveness and increase the well-being, and quality of life of the population. This topic is constantly in the center of attention of domestic scientists. However, in the context of recent events caused by the change of government in the country, and therefore by the uncertainty of both the priorities of industrial production and the fate of industry in general, this strategically important topic again needs scientific clarification and substantiation of current trends.

Paper objective. The purpose of this article is to analyze condition and problems of sector development of the high-tech production of Ukraine's industry and to determine the influence of factors that stipulate the peculiarities and nature of these processes, and to develop and substantiate promising proposals for the realization of digital modernization of high-tech industries as a strategic direction of socio-economic development of the state and key factor of increasing the competitiveness of the national economy.

Paper main body. The status of states in the world economic system is largely determined by the ability to produce high-tech products based on the introduction of the latest research and development results. Industry plays a key role in the creation and dissemination of the latest technologies. Practice shows that industrial policy issues in

economically successful states are directly related to innovative issues, so it is not possible to separate innovation and industrial policy at all.

The analysis showed that the Ukrainian economy has long been focused on the production of traditional industrial products with low gross value added, which is sold in unpromising markets. Mechanisms of state regulation of the economy do not stimulate creation and development of high-tech industries in the country. The dynamics of the share of the volume of industrial products sold by types of activities related to the high-tech sector of industry in Ukraine is almost unchanged and is characterized by extremely low rates. An essential factor holding back the process of high-tech production in Ukraine is the low level of funding for research and development.

There are a lot of reasons that hinder the realization of the role of technological factor of increasing the competitiveness of the Ukrainian industry. Among them are: the lack of demand for innovation, because economic policy does not generate the active interest of the vast majority of business entities in the results of scientific development or they are unable to make effective use of innovative development; lack of development institutes that ensure the functioning of the innovation-type economy in all its components; a small number of highly skilled specialists capable of working in high-tech industries and others.

It is projected that Ukraine can be at least a regional leader in the field of complex and high-tech engineering services, in particular: programming in the field of industrial high-tech / creation of new software products, including new technologies 4.0; designing (electrical, mechanical, electronic, technological, construction, etc.); industrial automation and integrated engineering (including commissioning of industrial facilities); development and production of complex, low-volume or unique products. Industry 4.0 for the domestic market can be a catalyst for the growth of the industry, and the military-industrial complex.

Conclusions of the research. Studies have shown that Ukraine has the potential for accelerated development of the high-tech industry sector, which will not only strengthen the country's position in the global market for high-tech products, but also ensure the competitiveness of traditional sectors of the national economy based on their innovative development and introduction of advanced technologies.

The government is encouraged to complement the digital transformation agenda by implementing an effective, high-tech, sector-specific, economic development strategy to enable the state to become one of the leaders of modern industrial production and prepare for the technological breakthrough. This requires the development of a mechanism for the active involvement of all stakeholders in the transition to digital transformation of the industry and the ongoing coordination of this process at national, regional and sectoral levels. Further research will be directed to develop such a mechanism.

Short Abstract for an article

Abstract. The article analyzes condition and problems of sector development of the high-tech production of Ukraine's industry and determines the influence of factors that stipulate this process. Prospects for digital modernization of high-tech industries as

a strategic direction of socio-economic development of the country and a key driver of enhancing the competitiveness of the national economy are substantiated. Proposals for modernization of mechanisms of state management of industry have been elaborated.

Key words: high-tech production, industry, new technologies, innovation, digitalization.

Article details:

Received: 09 September 2019

Revised: 18 September 2019

Accepted: 20 September 2019

Рекомендоване цитування: Федулова Л. І. Розвиток високотехнологічного сектору промисловості як стратегічний напрям посилення соціально-економічного розвитку України. *Економічна теорія та право*. 2019. № 3 (38). С. 41–61. DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-41.

Suggested Citation: Fedulova, L. I. (2019). Rozvytok vysokotekhnolohichnoho sektora promyslovosti yak stratehichniy napriam posylennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Development of high-tech industry sector as a strategic direction of strengthening of socio-economic development of Ukraine]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 3 (38), 41–61. DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-41.

УДК 334.7:005.21

DOI: 10.31359/2411-5584-2019-38-3-62

Г. І. БАЗЕЦЬКА

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри економіки
Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова,
Україна, м. Харків
e-mail: bazana1721@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5034-8959>

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО КОНСАЛТИНГУ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ¹

У статті висвітлюються проблеми надання консалтингових послуг у світі та в Україні. Досліджено динаміку обсягу професійних і консалтингових послуг у зовнішній торгівлі України та структуру ринку консалтингу в Європі. Визначено, що європейські компанії надають перевагу операційному та фінансовому консалтингу. Однак доцільніше не розподіляти консалтингові послуги, які надаються підприємствам, за сферами (напрямами) їх діяльності, а використовувати економічний консалтинг. Саме цей вид консалтингу поєднує в собі оцінку всіх складових потенціалу підприємства одночасно, що надає можливість отримати перемогу в конкурентній боротьбі з максимальною вірогідністю.

Ключові слова: консалтинг, ринок консалтингових послуг, економічний консалтинг, потенціал, управлінські рішення.

JEL Classification: L89, L21, M19, M21, K20.

Постановка проблеми. Ринок консалтингових послуг розвивається дуже швидко в усьому світі. Країни з розвинутою економікою (особливо Японія та Сінгапур) приділяють консалтингу не тільки час, але й значні кошти. Саме консалтингові послуги надають можливість підприємствам визначити напрями подальшого розвитку та обґрунтовують необхідність використання інно-

¹ © Базецька Г. І., 2019. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.